

Ο αντισημιτισμός στον 20ό αιώνα

Ενότητα 9^η : Ο ναζισμός και η ιδέα της εξόντωσης

Μαρία Καβάλα

Ιστορικός, μεταδιδακτορική διδάσκουσα
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ο ναζισμός και η ιδέα της εξόντωσης

Ο «Εβραίος» ως αφαίρεση

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

---

1. Μια σύντομη επισκόπηση
2. Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης
3. Η αναζωογονητική βία

Σκοποί ενότητας

- Σκοπός αυτής της ενότητας είναι να αναδείξει την ιστορικότητα των λόγων και των έργων της περιόδου και τη διαδρομή της μεσοπολεμικής γερμανικής κοινωνίας προς το ναζισμό.

Μια σύντομη επισκόπηση (1/4)

Μια σύντομη επισκόπηση των προηγούμενων διαλέξεων:

- Συζητήσαμε, λοιπόν συνοπτικά για τον παραδοσιακό αντιεβραϊσμό στις μεσαιωνικές κοινωνίες και ενώ ο χριστιανισμός διαμορφωνόταν ως η κυρίαρχη θρησκεία στην Ευρώπη, και φτάσαμε στην περίοδο που μας ενδιαφέρει, το τέλος του 19^{ου} και τον 20ό αι., όπου με την άνοδο του ευρωπαϊκού καπιταλισμού, ανατράπηκαν οι παραδοσιακές σχέσεις της φεουδαλικής περιόδου.

Μια σύντομη επισκόπηση (2/4)

- Είδαμε ότι οι φιλελεύθερες επαναστάσεις από τη γαλλική μέχρι και του 1848 έφεραν την έξοδο των Εβραίων της Ευρώπης από το γκέτο αλλά η ταυτόχρονη ανάδυση του εθνικισμού και οι πρώτες κρίσεις του νέου συστήματος οικονομίας, του καπιταλισμού, επανέφεραν τις αντι-εβραϊκές προκαταλήψεις στο προσκήνιο των κοινωνιών με έναν περισσότερο πολιτικό τρόπο και σταδιακά και τη φυλετική διάσταση αυτών των προκαταλήψεων.
- Ιδιαίτερα ο γερμανικός εθνικισμός και η ανάδυση του γερμανικού έθνους κράτους στηρίχτηκαν στη φυλετική διάκριση του γερμανικού λαού σε σχέση με τους άλλους.

Μια σύντομη επισκόπηση (3/4)

- Στη συνέχεια αναφερθήκαμε στους βασικούς αντι-εβραϊκούς μύθους που χρησιμοποιούνται διαχρονικά με μικρο-αλλαγές ανάλογα με τις ιστορικές συγκυρίες κάθε εποχής και αναλύσαμε κυρίως τον μύθο των κατηγοριών τελετουργικού φόνου ενώ μας απασχόλησαν οι θεωρίες συνωμοσίας, όπως καταρχήν εκφράστηκαν με την υπόθεση Ντρέιφους στη Γαλλία, η οποία υπογράμμισε τις πολιτικές και κοινωνικές αντιθέσεις στη γαλλική κοινωνία. Στη διαμάχη εμπλέκονταν οι μοναρχικοί και οι δημοκρατικοί, η Καθολική Εκκλησία, ο στρατός, και ισχυρές αντισημιτικές ομάδες.

Μια σύντομη επισκόπηση (4/4)

- Στο πλαίσιο των θεωριών συνωμοσίας εξηγήσαμε την κατασκευή των Πρωτοκόλλων των Σοφών της Σιών από τη μυστική αστυνομία του τσάρου στη Ρωσία και ότι είχαν σκοπό να συκοφαντήσουν τις επαναστατικές κινήσεις και να ανακόψουν τις προσπάθειες μεταρρύθμισης του τσαρικού αυταρχικού καθεστώτος που επιχειρούσαν κάποιοι μετριοπαθείς πολιτικοί, ενώ ασχοληθήκαμε αναλυτικά με τα κείμενα τα οποία αποτέλεσαν την πηγή των Πρωτοκόλλων.
- Εξηγήσαμε, ακόμη πώς η Οκτωβριανή επανάσταση αποτέλεσε το κομβικό σημείο στην επέκταση της χρήσης των Πρωτοκόλλων μέσα από την ταύτιση του εβραϊσμού με τον μπολσεβικισμό, σημείο στο οποίο θα επανέλθουμε κατά την ανάπτυξη του ναζιστικού αντισημιτισμού.

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (1/14)

Ο Εβραίος ως αφαίρεση

Η θεώρηση του Εβραίου ως ενσάρκωσης της αφηρημένης νεωτερικότητας διαπερνάει όλη τη δυτική κουλτούρα από τα μέσα του 19ου αιώνα.

Η ακμή της ακολουθεί ή συνοδεύει, ανάλογα με τη χώρα την εβραϊκή χειραφέτηση και τη βιομηχανοποίηση της Ευρώπης, η διάδοση της αγγίζει το σύνολο της ηπείρου, ιδιαίτερα όμως τις χώρες όπου οι Εβραίοι ήταν περισσότεροι και όπου η κοινωνικοοικονομική τους ενσωμάτωση και η πολιτισμική τους αφομοίωση ήταν βαθύτερη. Οι εβραϊκοί πληθυσμοί της Ευρώπης έγιναν κατά κάποιον τρόπο το σύμβολο μιας βιομηχανικής νεωτερικότητας των πόλεων, που βιωνόταν ως απώλεια των παραδοσιακών αξιών και ως έλευση ενός κόσμου ανώνυμου, ψυχρού, ορθολογικού, χωρίς σημεία αναφοράς και τελικά απάνθρωπου.

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (2/14)

Οι χειραφετημένοι Εβραίοι θεωρούνταν εκπρόσωποι μιας αφηρημένης οικονομικής ορθολογικότητας, τυπικής του χρηματιστηρίου και του δημοκρατικού οικουμενισμού, που χαρακτήριζε μια εξίσου αφηρημένη ανθρωπότητα, προσδιορισμένη από το δικαίωμα και όχι από την παράδοση, το αίσθημα της συμμετοχής και το ρίζωμα σ' ένα έδαφος.

Οι πραγματικοί Εβραίοι έδωσαν τη θέση τους στον *Εβραίο*, ως οικουμενική και αδιαφοροποίητη κατηγορία.

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (3/14)

Αυτή η θεώρηση δεν ήταν αποκλειστικότητα του πολιτικού αντισημιτισμού.

Εκφράζεται σε μια αχανή φιλοσοφική, οικονομική και ιστορική βιβλιογραφία στις περισσότερες δυτικές χώρες.

Στη *Φιλοσοφία τον χρήματος* (1900), ο Γκέοργκ Ζίμελ - θύμα ο ίδιος, για πολλά χρόνια, των αντισημιτικών διακρίσεων του γερμανικού ακαδημαϊκού κόσμου υπογράμμιζε μια σειρά από συγγένειες ανάμεσα στους Εβραίους και τη νομισματική κυκλοφορία, το σύγχρονο «διανοουμενισμό» και φιλελευθερισμό.

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (4/14)

Στη Γαλλία, η θεώρηση του Εβραίου ως καθαρής αφαίρεσης ήταν, στο γύρισμα του αιώνα, εξίσου διαδεδομένη τόσο στους ντρεϊφουσάριους όσο και στους εθνικιστές και αντισημίτες.

Για τον Μορίς Μπάρες (1862-1923 Action Francaise), ο Εβραίος ήταν «ασύγκριτος λογικός», του οποίου οι «συλλογισμοί ήταν καθαροί και απρόσωποι, όπως ένας τραπεζικός λογαριασμός».

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (5/14)

Ο ντρεϊφουςάριος και καθολικός διανοούμενος Ανατόλ Λερούά-Μπολιέ, από την πλευρά του, τον θεωρούσε «στοχαστική φιγούρα», άτομο που «χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία του νευρικού συστήματος πάνω στο μυϊκό σύστημα», συχνά νευρωτικό, αν όχι υστερικό, με πολύ μεγαλύτερη έφεση προς τη σωματική δυσμορφία σε σύγκριση με τον Άγγλο ή τον Οβερνέζο.

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (6/14)

Όπως μας μεταφέρει ο Friedlander, στο *Η εβραϊκή Γαλλία*, ο Ντρυμόν ήταν ένας από τους πρώτους που αντιπάρθεσαν τον έμπορο «Ισραηλίτη», εγκεφαλικό και υπολογιστή, στον αγρότη «Άριο», ηρωικό και δημιουργό. Το έργο του ανακάτεψε και συνδύαζε ήδη εθνικισμό, ρατσισμό και αντισημιτισμό.

Μοναδικό μίγμα θεμάτων δανεισμένων από το γαλλικό σοσιαλιστικό αντισημιτισμό (Προυντόν 1809-1865 και Τουσενέλ 1803-1885), τον καθολικό και αντιδραστικό αντι-ιουδαϊσμό (Μπονάλντ 1734-1800 και Μπαρυέλ 1741-1820) και το νέο επιστημονικό ρατσισμό, *Η εβραϊκή Γαλλία* είχε πολλές συγγένειες με το γερμανικό voelkisch αντισημιτισμό.

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (7/14)

Κατά την περίοδο του μεσοπολέμου, πολλοί συγγραφείς θα τοποθετήσουν αυτή την αντίθεση στην καρδιά των έργων τους.

Στο *Μακελειό (Bagatelles pour un massacre, 1937)*, ο **Λουί Φερντινάντ Σελίν** απεικονίζει τον Εβραίο διανοούμενο σαν ένα «μορφωμένο ρομπότ», εντελώς στερημένο από δημιουργικό πνεύμα και, κατά βάθος, διαφθορέα της τέχνης.

Τίποτα δεν του ήταν πιο ξένο από «την αυθεντική συγκίνηση, αυθόρμητη, συντονισμένη με τα στοιχεία της φύσης», αφού η ενδόμυχη κλίση του τον σπρώχνει να αναζητά «το τυπικό σε όλα τα πράγματα».

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (8/14)

Στη Γερμανία, η διχοτόμηση Εβραίος/Άριος αντιστοιχούσε στη σύγκρουση μεταξύ Zivilisation και Kultur και χαρακτήριζε όλα τα γραπτά των θεωρητικών της «συντηρητικής επανάστασης».

Στο πιο διάσημο έργο του, *Η παρακμή της Δύσης* (1918), ο Όσβαλντ Σπένγκλερ αντιπαραθέτει τη «σοφία» (Weisheit), τυπική των προνεωτερικών κοινωνιών, εμποτισμένη από θρησκευτική πνευματικότητα και θεμελιώτρια της Kultur, με την αφηρημένη «ευφυΐα» του βιομηχανικού κόσμου των πόλεων, που έφερε εντός της κάτι το άθεο (Intelligenz klingt atheistisch) και που αποτελούσε τη βάση του Zivilisation.

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (9/14)

Η σοφία προϋπόθετε μια φυσική, οργανική κοινότητα, η τάξη της οποίας πήγαζε από τη θρησκεία και τους μύθους.

Η ευφυΐα που ανθούσε στις ανώνυμες και κοσμοπολίτικες μητροπόλεις είχε αντικαταστήσει τη θρησκεία και τους μύθους με «επιστημονικές θεωρίες».

Η αντιπαράθεση μεταξύ αυτών των δύο κόσμων εξηγούσε γιατί οι Εβραίοι ήταν εντελώς ξένοι προς την Kultur:

Ο Εβραίος δεν κατανοούσε τη γοτθική εσωτερικότητα, το κάστρο και τον καθεδρικό ναό, ο Χριστιανός δεν κατανοούσε ούτε την ανώτερη και σχεδόν κυνική ευφυΐα, ούτε τη "χρηματοοικονομική σκέψη" (Gelddenken) που είχαν πετύχει οι Εβραίοι.

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (10/14)

Ο οικονομολόγος Βέρνερ Ζόμπαρτ, το 1911, είχε γράψει το *Οι Εβραίοι και η οικονομική ζωή* για να ανασκευάσει τη βεμπεριανή θέση περί «εκλεκτικής συγγένειας» μεταξύ της προτεσταντικής ηθικής και του πνεύματος του καπιταλισμού και να παρουσιάσει το σύγχρονο καπιταλισμό ως εβραϊκή δημιουργία.

Στον Βέμπερ, για τον οποίο ο καπιταλισμός στηριζόταν σ' ένα σταθερό σύστημα παραγωγής και στην ορθολογική αναζήτηση ενός κέρδους που να μπορεί να ανανεώνεται, δύο φαινόμενα που είχαν γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη στην Ευρώπη χάρη στη Μεταρρύθμιση, ο Ζόμπαρτ αντιπαραθέτει τη δική του θεώρηση του καπιταλισμού ως εμπορευματικής οικονομίας και ως επιδίωξης του κέρδους χωρίς κανένα ηθικό φραγμό.

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (11/14)

Χωρίς καθόλου να αποτελεί γερμανική ιδιαιτερότητα, αυτή η νέα αντίληψη περί Εβραίου εκδηλωνόταν επίσης στη Γαλλία, πραγματικό κέντρο του εθνικιστικού αντισημιτισμού στο γύρισμα του αιώνα.

Όπως υπογράμμισε ο Ζέεβ Στέρνχελ, «ο Ντρυμόν και ο Βίλχελμ Μαρ, ο Ζυλ Γκερέν, ο μαρκήσιος του Μορές, ο Άντολφ Στέκερ και ο αυστριακός Γκέοργκ φον Σένερερ, ο Βασέ ντε Λαπούζ κι ο Ότο Λμον, ο Πολ Ντερουλέντ και ο Ερνστ Χάσε, ηγέτης της Πανγερμανικής Λίγκας, μοιάζουν όπως οι δίδυμοι».

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (12/14)

Ο αγγλοσαξονικός κόσμος εμποτίστηκε λιγότερο από αυτό τον αντισημιτισμό, χωρίς πάντως να μείνει εντελώς απαλλαγμένος. Μπορούμε να παραθέσουμε πολλούς κλασικούς της αγγλικής λογοτεχνίας, από τον Ντίκενς, που έδωσε τα γνωρίσματα του υπολογιστή Εβραίου στο πρόσωπο του Φέιγκιν στον *Όλιβερ Τουίστ*, ως τους Κίπλινγκ και Τσέστερτον, για τους οποίους ο Εβραίος ήταν ήδη μια φιγούρα με φυλετικές συνδηλώσεις.

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (13/14)

Όμως, ο αγγλοσαξονικός αντισημιτισμός βρήκε το μανιφέστο του στα κείμενα του αμερικανού επινοητή της εργασίας σε αλυσίδα.

Στον *Διεθνή Εβραίο* (*The International Jew*, 1922), ο Χένρι Φορντ αντιπαραθέτει τους «εβραίους χρηματιστές» με τους αγγλοσάξονες «καπετάνιους της βιομηχανίας», φυσιογνωμίες που ενσάρκωναν δύο εντελώς διαφορετικούς τρόπους ύπαρξης: από τη μία το να υπάρχουν για «να παίρνεις», «να έχεις» (getting), από την άλλη το να υπάρχουν για «να δημιουργείς» (making).

Ο ναζιστικός αντισημιτισμός και η ιδέα της εξόντωσης (14/14)

Το αντιθετικό σχήμα Άριος/Εβραίος αποτελούσε έναν από τους πυλώνες της εθνικιστικής κουλτούρας, επενεργώντας σαν ένας μόνιμος παράγοντας κατασκευής και αρνητικού στιγματισμού της ετερότητας, ενάντια στην οποία σφυρηλατούνταν η εθνική ταυτότητα.

Η Γερμανία ήταν ασφαλώς, πριν από τον πόλεμο του '14, ένας από τους προνομιακούς τόπους αυτού του σύγχρονου αντισημιτισμού, κυρίως σε διανοητικό επίπεδο, χωρίς ωστόσο να αποτελεί μοναδική περίπτωση στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Μετά τον πόλεμο τα στοιχεία αυτού του πολιτισμικού μάγματος με πανηπειρωτική εμβέλεια αποκρυσταλλώνονται σ' ένα ιδιόμορφο αντισημιτισμό που αποτελεί το ιδεολογικό βάθρο του ναζιστικού κινήματος, και στη συνέχεια του ναζιστικού καθεστώτος.

Η αναζωογονητική βία (1/14)

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος φαίνεται ότι βιώθηκε στη Γερμανία σαν μια ευκαιρία για να ανακοπεί η προέλαση του Zivilisation, για να επιβεβαιωθούν οι δυνατότητες μιας Kultur ικανής να αντισταθεί, να ανανεωθεί, να δείξει ότι το «ηρωικό» πνεύμα μπορούσε να νικήσει το (αμερικάνικο και αγγλικό) «εμπορευματικό» πνεύμα και το (γαλλικό) οικουμενιστικό πνεύμα, που εκπροσωπούνταν και τα δύο από τους κοσμοπολίτες Εβραίους.

Η αναζωογονητική βία (2/14)

Το 1930, ο Γιούνγκερ αφιέρωσε ένα δοκίμιο στην κριτική του Zivilisationjude, «γιου του φιλελευθερισμού», ξένου σώματος στο γερμανικό έθνος, μέσα στο οποίο δρούσε σαν καταστροφικό στοιχείο.

Ο αντισημιτισμός ήταν πράγματι ο απαραίτητος παράγοντας για αυτή τη μεταμόρφωση του πολιτισμικού πεσιμισμού σε αντιδραστικό μοντερνισμό.

Ακριβώς χάρη στη μεταφορική εικόνα του Εβραίου -που ο Γιούνγκερ δεν την όριζε απαραίτητα με βιολογικούς όρους- πραγματοποιήθηκε η σύνδεση ανάμεσα στον πολιτισμικό αντιμοντερνισμό και την τεχνολογική νεωτερικότητα, ανάμεσα στον αντιδιαφωτισμό και τον τεχνικο-βιομηχανικό κόσμο.

Η αναζωογονητική βία (3/14)

Επί Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, ο Εβραίος, στην παραδοσιακή του θεώρηση ως εκπροσώπου του αφηρημένου οικουμενισμού, έγινε ο στόχος ενός επιθετικού και ρεβανσιστικού ρατσισμού, ριζοσπαστικοποιημένου από την ήττα και την ταπείνωση των Βερσαλλιών (28 Ιουνίου 1919).

Η αναζωογονητική βία (4/14)

Ο Καρλ Σμιτ, ο αντισημιτισμός του οποίου είχε όχι φυλετικές μα βασικά πολιτισμικές ρίζες, συνέβαλε κι αυτός με τη σειρά του, μετά το 1933, στην οικοδόμηση του εννοιολογικού συστήματος της ολοκληρωτικής κυριαρχίας.

Ξεκίνησε αναδιατυπώνοντας την πολιτική του φιλοσοφία σε αντισημιτικούς όρους. Θεωρούσε στο εξής τους Εβραίους φορείς μιας «κανονιστικής σκέψης» (Gesetzesdenken), βασισμένη στις έννοιες της «νομιμότητας» (Legalitat) και της «ισότητας» (Gleichheit), ξένες προς τη «νομιμοποίηση» (Legitimitat) και την «ομοιογενοποίηση» (Gleichartigkeit), που ήταν το θεμέλιο του εθνικοσοσιαλιστικού κράτους.

Η αναζωογονητική βία (5/14)

Στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης, δεν απέμενε τίποτα από τη συγκεκριμένη πολιτική τάξη πραγμάτων που ενσάρκωνε η μοναρχία. Ο Σμιτ την έβλεπε σαν ένα δημοκρατικό σύστημα παραλυμένο από τις διαμάχες και το χάος ενός πλουραλισμού χωρίς ενοποιητικά στοιχεία.

Οι Εβραίοι θεωρούνταν ότι είχαν παίξει κινητήριο ρόλο στη «διάλυση» της παλιάς αυτοκρατορικής τάξης πραγμάτων (και σ' ένα εβραίο νομικό, στον Χούγκο Πρόις, οφείλουμε τη σύνταξη του συντάγματος της Βαϊμάρης).

Η αναζωογονητική βία (6/14)

Άλλοι αναλάμβαναν να αναδιατυπώσουν το νέο αντισημιτισμό σε επιστημονικούς όρους.

Στα πανεπιστήμια, οι ναζί σοφοί πάσκιζαν να διαμορφώσουν μια «γερμανική φυσική» (deutsche Physik), αγαπημένος στόχος της οποίας ήταν η θεωρία της σχετικότητας του Αϊνστάιν, στιγματισμένη ως «εβραϊκή φυσική».

Η αναζωογονητική βία (7/14)

Ο ναζιστικός αντικομμουνισμός ακολουθούσε την ίδια λογική, την απόρριψη της αφάιρεσης καθώς και τη βιολογικοποίηση της ετερότητας: οι Εβραίοι αποτελούσαν τον εγκέφαλο του κομμουνιστικού κινήματος και ο διεθνισμός ήταν μια νέα μορφή αφηρημένου οικουμενισμού και κοσμοπολιτισμού, καταστροφικών για το άριο Volksgemeinschaft.

Φιγούρες Εβραίων επαναστατών όπως η Ρόζα Λούξεμπουργκ, ο Καρλ Ράντεκ, ο Γκριγκόρι Ζινόβιεφ και ο Λέον Τρότσκι ενσάρκωναν τον ξεριζωμένο και δίχως έδαφος (bodenlos) οικουμενισμό της μαρξιστικής κουλτούρας.

Η αναζωογονητική βία (8/14)

Ο ναζισμός οικειοποιήθηκε λοιπόν τη θεώρηση του Εβραίου ως καθαρής αφαίρεσης και ως μεταφοράς του Zivilisation. Ήταν, ως προς αυτό, παιδί του αντισημιτισμού του 19ου αιώνα.

Το *Mein Kampf* ξεχειλίζει από φράσεις δανεισμένες από την αντισημιτική φιλολογία, οι οποίες αποδίδουν εβραϊκό χαρακτήρα σε όλες τις εκδηλώσεις της πολιτικής νεωτερικότητας.

Η ιδιαιτερότητα του ναζισμού -που υπερτόνιζε και ξεπερνούσε τόσο τον παραδοσιακό φυλετικό εθνικισμό όσο και τη «συντηρητική επανάσταση»-ήταν ωστόσο η ακραία βιολογικοποίηση του αντισημιτισμού.

Η αναζωογονητική βία (9/14)

Τόσο οι αρνητικοί στόχοι του ναζισμού - αντιφιλελευθερισμός, αντιμπολσεβικισμός, αντιδιαφωτισμός- όσο και το «εποικοδομητικό» έργο του -το φυλετικό κράτος, η κατάχτηση του «ζωτικού χώρου»- συγκλίνανε στην ίδια αντιεβραϊκή σταυροφορία. Η πάλη αυτή χρησιμοποίησε τα νομικά εργαλεία ενός κράτους (τους νόμους της Νυρεμβέργης), την καταστροφική δύναμη ενός στρατού (τον πόλεμο εξόντωσης εναντίον της ΕΣΣΔ) και τα μέσα της σύγχρονης βιομηχανίας (τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και εξόντωσης), όμως η αναγκαιότητα της εξηγούνταν με επιχειρήματα δανεισμένα από την επιστήμη.

Η αναζωογονητική βία (10/14)

Ο αφανισμός των Εβραίων ήταν απαραίτητος για την εκπλήρωση ενός υποτιθέμενου φυσικού νόμου μιας ομοιογενούς ανθρωπότητας.

Ο ναζί ιδεολόγος Τέοντορ Ζάιμπερτ εξηγούσε το 1941, σ' ένα άρθρο στο *Volkischer Beobachter*, ότι ο αγώνας που δινόταν ενάντια στην ΕΣΣΔ και τον ιουδαιομπολσεβικισμό δεν είχε καμία σχέση με τον πόλεμο στα δυτικά, εναντίον της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας, γιατί ήταν αγώνας ενάντια σ' έναν «εχθρό της ζωής».

Υπήρχαν εδώ όλα τα στοιχεία ενός αναζωογονητικού αντισημιτισμού.

Η αναζωογονητική βία (11/14)

Αν οι Εβραίοι παρουσιάζονταν ως η προσωποποίηση των αφηρημένων κοινωνικών σχέσεων του καπιταλισμού, ο αγώνας ενάντια στον καπιταλισμό μπορούσε να ολοκληρωθεί με την εξόντωση τους.

Αν ο Zivilisation ήταν το χρήμα, η οικονομία, ο υπολογισμός, η συναλλαγή, το Χρηματιστήριο, οι ανώνυμες πόλεις, ο εξισωτικός και ξεριζωμένος οικουμενισμός, ένα σύνολο αξιών του οποίου ο Εβραίος εμφανιζόταν ως η «βιολογικά» καθαρή σύνθεση και αποκρυστάλλωση, μπορούσε τότε να καταπολεμηθεί μέσα από την εξόντωση των Εβραίων και με τη βοήθεια συγκεκριμένων μορφών του ίδιου του Zivilisation (βιομηχανία, οργάνωση της εργασίας, σύστημα «παραγωγής»).

Η αναζωογονητική βία (12/14)

Η εμμονή, τουλάχιστον ως το 1918, των πολιτικών δομών του «Παλαιού Καθεστώτος»,

- οι εντάσεις που δημιουργήθηκαν από μια διαδικασία εκβιομηχάνισης και έντονου, γρήγορου και τραυματικού κοινωνικού εκσυγχρονισμού στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα,
- η πολιτική και κοινωνική κρίση που γεννήθηκε από την ήττα και την κατάρρευση του Ράιχ του Κάιζερ,
- η εγγενώς εύθραυστη φύση των δημοκρατικών θεσμών που το διαδέχτηκαν,
- η γεωπολιτική θέση της Γερμανίας που την έκανε, μετά το 1918, κέντρο μιας σύγκρουσης μεταξύ επανάστασης και αντεπανάστασης σε πανηπειρωτική κλίμακα (ενός «ευρωπαϊκού εμφυλίου πολέμου»).

Η αναζωογονητική βία (13/14)

Αυτοί ήταν οι ιστορικοί παράγοντες που συνεισέφεραν στη ριζοσπαστικοποίηση του γερμανικού αντισημιτισμού και στη μετατροπή του σε ιδεολογία ενός πολιτικού κινήματος που κατάφερε ν' αδράξει την εξουσία.

Η αναζωογονητική βία (14/14)

Αυτοί οι παράγοντες είχαν μετατρέψει τη Γερμανία στο εργαστήριο όπου πραγματοποιήθηκε η σύνθεση ενός συνόλου στοιχείων -εθνικισμός, ρατσισμός, αντισημιτισμός, ιμπεριαλισμός, αντιμπολσεβικισμός, αντιουμανισμός, αντιδιαφωτισμός- που υπήρχαν παντού στην Ευρώπη αλλά που, αλλού, δεν είχαν μπορέσει να φτάσουν στην ίδια οξύτητα ή είχαν παραμείνει ασύνδετα.

Βιβλιογραφία

- Friendländer Saul, *Η ναζιστική Γερμανία και οι Εβραίοι*, Πόλις, Αθήνα 2013.
- Katz Jacob, *From prejudice to destruction. Anti-Semitism, 1700-1933*, Harvard University Press, Κέμπριτζ Μασαχουσέτη 1980.
- Taguieff Pierre-André, *Ο μύθος των «Σοφών της Σιών»*, Πόλις, Αθήνα 2006.
- Traverso Enzo, *Οι ρίζες της ναζιστικής βίας*, Εκδόσεις του 21^{ου} αιώνα, Αθήνα 2013.
- Ψαρράς Δημήτρης, *Το μπεστ σέλερ του μίσους. Τα "Πρωτόκολλα των σοφών της Σιών" στην Ελλάδα, 1920-2013*, Πόλις, Αθήνα 2013.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρία Καβάλα. «Ο αντισημιτισμός στον 20ό αιώνα. Ο ναζισμός και η ιδέα της εξόντωσης».
Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS366>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Ραμματά
Θεσσαλονίκη, χειμερινό εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

